

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nostrorum Temporvm Calamitas, Et Deploratio

Du Préau, Gabriel

Parisiis, 1560

Widmung

urn:nbn:de:hbz:466:1-30459

ORNATISSIMO AC IN PRIMIS
SPECTABILI DOMINO, DOMINO
Francisco Thomæ, in supremo Senatu Pari-
sienfi Regio consiliario, Gabriel Prateolus S:

Memoriae produunt veterū col-
lectanea, Senator cōsultissi-
me, plerosque ex magnis illis,
& præstati facēdoque inge-
nio Philosophis, qui velut lu-
mina quædam terrestria mū-
do inclaruerūt, cū semel do-
ctrinæ studio se dedidissent, turbulētissimo rerū hu-
manarum statu defuncti (in quo, Ennio teste, tolli-
tur è medio sapiētia, vi geritur res) tum quidē om-
ne suū otium ingenuis philosophiæ præceptis tradē-
dis cōnalisse. Hac utiq; ratione ad id impulsī, quōd
sic priuatorū & publicorum officiorū molestiis ex-
pediti, vitæ publicæ institutæ prodesse possent &
facilius & efficacius. Nā, autore Marco Tullio,
quō maior est vis animi quā corporis, hōc sunt
maiora ea quæ concipiuntur animo, quā illa
quæ corpore. Adeo ut cū multūm obseruetur ut
casta corpora adhibeantur, multo sit in animis id
obseruandum magis. Nā incestum (inquit) vel a-
spersione aquæ, vel dierum numero tollitur: animi
verò labes, nec diuturnitate euāescit, nec manibus
vllis elui potest. Quo sanè effectū, ut postea quæ
ā y

EPISTOLA

inertia quadam turpique questu, sapientes & eloquentes, iuncti prius natura, & officio copulati (nam, eodem Tullio teste, tertio de Oratore, idem erant antiquitus viuendi præceptores, atque dicendi) discreti fuerunt, maiori in gloria apud Græcos illi, quàm oratores sint habiti. Idque duas ob causas: vna, quòd illi (vti iam diximus) contempto dicendi labore, formandis animis, & ad beatè viuendum tradendis præceptis solum incumberent. Existimantes porrò, cum Lactantio Firmiano, nihil esse posse homini tã cõueniẽs, tamque præclarũ & congruũ, quàm erudire homines ad iustitiã. Altera, quòd corũ plerique agerẽt quod docebant: facere optima, quàm verbis solum hortari & promittere, malentes. Rati, opinor, quemadmodum benè dicere ad paucos, benè autem viuere ad omnes spectat: ita plus esse, non præclaris solum præceptis, sed vitæ quoque integritate, ad benè viuendũ alios instituere, suoque exẽplo hortari, quàm verborũ phaleris, quò lingua ornatior esset & cultior, quoquomodo docere. Nã, vt idẽ asserit Lactantius institutionũ Christianarũ libro tertio, qui docet rãtũm nec faciũt, ipsi præceptis suis detrahũt. Bonũ est autem recta & honesta præcipere, sed nisi id facias, mēdaciũ est: & incõgruens atque ineptũ, nõ in pectore, sed in labris habere bonitatẽ. Quò accedit & illud quod de Aristotele suo præceptore Alexã

der ille Macedo dicere solebat: nimirum honorabiliores eos esse qui doctrina & exemplo instruunt, quam qui generant: quod si quidem vivere, illi vero bene vivendi disciplinam ac documentum dare soleant. Quod sane postremum ferè prorsus negligentes oratores, in hoc maxime impenderunt opera, ut verborum quadam electione ac claritate dicendi, ad fictarum litterarum exercitationem, arguamque (ut ita dicam) malitiam, alios erudirent, & instituerent. Id nihilominus eo facientes animo, ut praeclaras illas sententias, quas ab ipsis exceperant philosophis, in animos auditorum infunderent potentius & fixius. Nempe quod, Marco Tullio dicente, nihil sit tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tamque incultum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur. Quorum alioqui philosophorum professionem & institutum, Senator prudentissime, pro mei ingenii captu insecutus, cum me ab hinc aliquot annis à literis humanioribus subduxisset, quo Theologiae cadori operam dare facilius & fructuosius: quicquid temporis interea lusu fortassis aut ocio terere potuisset, id penè universum, citra ullam meorum gravium studiorum intermissionem, in presentis seculi calamitatem deplorandam contuli: partim, ne ullam omnino portionem rei tam preciosae sine fructu elabi permitterem: partim, ut ad decantandam palinodiam vitæ prioris, quotquot hac ætate innumeris tenentur sceleribus (quorum

EPISTOLA

Vtique gratia tam acri vindicta nos Deus vlciscitur) tanquam è specula quadã sublimi, & in medio cõstituta, alto euocarè præconio. Ad hoc sanè quorundã prouocatus inscitia, imò verius amentia & stoliditate, qui cùm eodẽ morbo decumbant, eius tamen obliti, in Deum rerũ mortaliũ equũ arbitriũ nihil aliud quàm obgãniunt: se nescire passim declamitantes, quĩ, aut vnde fiat, vt tot quotidie subagitemur calamitatibus, tõtque miseris afficiamur: quum contrã liquidò constet, eas nostro merito ab eo nobis iure immitti. Ad quod nihilominus & ornatiùs, & copiosius, liquidiusque patefaciendũ, dicendi vim oratorũ, & quantũ mei ingenioli valet infirmitas, leporis cultũ nequaquã sum aspernatus: nẽpe quẽ cũ illustriũ illorũ philosophorum (diuinos prophetas, summõsque illos Ecclesiæ catholicæ antistites dico) oraculis cõiungerẽ. Vtpote qui hoc habere cũ Tullio persuasum, legẽtis animũ non admodũ capi sentẽtiarum subtilitate, si est orationis siccitas: nec item flumine & strepitu inaniũ verborũ cõmoueri, vbi nulla subest sententia. Nã quẽadmodũ (inquit) compositiè & aptè sine sententiis dicere, insania est: sic quoque sine verborum ordine & modo, vbertate & copia, infantia. Proinde si quid venustatis & argutiæ in vtrisque, philosophis videlicet & oratoribus, assequi potui, in hoc itidem meo opere, pro mea exilitate, sedulo congesi,

simul & induxi. Ad id nimirum non sola tantum
 Macrobij sententia adductus, saluberrimum exi-
 stimantis hunc esse crebrae lectionis fructum, emu-
 lari meliora, & quae in aliis maxime probes &
 mireris, & quae abunde in tuam rem faciunt in
 aliquem usum cum venustate & concinna de-
 rivatione convertere: sed quod etiam legerem no-
 stros maiores, doctos quidem illos, probos, & gra-
 ves, eisdem in rebus non parum promovisse, cum
 meo more in hominum vitia inuherentur, eaque
 reprimere & emendare conarentur. Non tamen
 in hoc me parans, ut vel arguta quadam astutia,
 vel timenti verborum strepitu, moxque peritura vo-
 luptate, teneras delicatasque huius temporis morta-
 lium aures, qui nihil audire, nisi quod illos maxime
 titillet, & eis arrideat, voluit, delinirem, ut mos est
 plerisque assentatoribus. Verum ut hac re, delecta-
 tionis velut quodam aucupio, eos, praeterito Christia-
 no pabulo, tanquam inescarem, atque cum summo illo
 Gentium doctore Paulo, Christo lucrifacere, iacentes
 eorum animos excitarem, in spei cogitationem melio-
 rem inducerem: tenaces denique, si quoquomodo va-
 leam, aculeos eis infigerem, qui raperent, transfor-
 marent, & qui postremo eos multo alios dimitte-
 rent, quam cum huc ad nos, suas velut in specu-
 lo contemplaturi, quibus constringuntur, miserias,
 tandem profecti essent. Tum praeterea ut veritas,
 a iij

que per se subaustera à plerisque creditur, & odium parere affolet, ni aliqua dulcedine cōdiatur, illa hoc pacto, ceu voluptatis illecebra & lenocinio commendata, incundius illabatur, penetret facilius, acriusque insideat quorumcunque mortalium peccatoribus. Videbā enim quā esset hoc infœlicissimo seculo eorum natura propensa & proclivis in vitia: quā tantum blanditiis suorum scelerum irretita: indeque adeo quā difficili negotio possent illi, citra huius dicendi vis illectamentum, & velut quādam delinitionem, ab his, quibus scitent, vitis abstrahi, & in veritatem pellici. Quam alioqui veritatem idoneis assertoribus, magnisque præconibus (ut verba Lactantij accommodem) nunc egerere palam est, si vspiam eguit: ne certe contemptui vel doctus habeatur, vel odio indoctus, ob eam vel præcipue quam sibi persuadent illi insitam austeritatem, ut paulo antè dixi, nisi eloquentie oblectamento cōdiatur. Veritas (inquit ille) licet possit sine eloquentia defendi, ut est à multis sæpe defensa, tamen claritate, ac sermonis nitore illustranda, & quodāmodo differēda est, ut potētius influat in animos & visua instructa, & luce orationis ornata.

Proinde visus sum mihi cōsulto reperisse rationē, ut huius tempestatis delicata hominibus, hac ceu nitida expolitāque permistione & suadela, tanquam obrepere, quò hac illecebra eorum animis in

NUNCUPATORIA.

scelera assidue gliscentibus mederi possem faciliore
 cum negotio. Conspexeram enim hac arte (ut iam
 dixi) non paucos Christiana philosophia imbutos, cum
 in re literaria, tum vel potissimum in huiusmodi vi-
 tiorum reprobis & tribulis ex mortaliu pectori-
 bus eruendis expurgandisque, & in eorum loco vir-
 tutibus inseminandis non vulgariter promouisse. Cu-
 ius quidem rei primum cum argumento, tum ex eplo
 nobis est idem ille Lactantius Firmianus: qui Chri-
 stianae religioni aduersus gentes patrocinaturus, ut
 erat temporis omnis eloquentiae vicinus, ita in his ipsis
 asserendis illustrandisque virtutibus, atque expurgandis
 vitiis ex hominum pectoribus, sibi facile palmam
 vendicat & obtinet. At quanta (quae) eloquentiae
 vi, verborum cultu, & sententiarum pondere, id praes-
 tat? Quanta sermonis venustate atque gratia, in ea
 ipsa declamat vitia? Quam denique oppositè miram
 illam Ciceronis venustatè atque iucunditatè in his
 quae veritatis sunt elucidandis exprimit? Habuit pro-
 fectò etas illa inauditum omnibus seculis celebra-
 dumque miraculum, ut tanto viro Christianae de-
 fensionis causam perorante, & quae veritatis sunt
 libertate dicendi quadam aperiente, mox cessarit
 diva illa cruentaque in Christianum nomen rabies:
 atque tyrannorum profunda caligine obtenebrata
 menti infusa sit lux illa Evangelica, propter quam
 paulò antè in eorum animis accendendam, tot illu-
 stres Christi martyres morti adiudicati fuerant.

Quid illius contemporaneum, palestra literariae
 militem itidem exercitatisimum, diuum Hila-
 rium referam? Quid illum perinde in musarum
 stadio versatum Cyprianum? Quem sane suis de-
 pingens coloribus idem Lactantius, fuisse offerit in-
 genio facili, copioso, suavi, & (quae sermonis maxi-
 ma est virtus) aperto, ut discernere, inquit, nequeas,
 utrumne ornatior in loquendo, an faciliior in ex-
 plicando, an potentior in persuadendo quisquam
 fuerit. Quid demum undecunque doctissimos illos
 Basilium, Anastasium, Cyrillum, Ambrosium,
 Augustinum, Hieronimum, Gregorium, Fulgen-
 tium, Chrysostomum, Theophilactum, Isidorum,
 reliquosque penè innumeros, homines sane ornatif-
 simae facundiae, & Graeco & Latino sermone per-
 celebres? Nonne omnes illi, cum inuehendum foret in
 vitia, cum inculcanda excitandaque esset veritas,
 atque virtutes in hominum quavis silice, adaman-
 te, ac ferro duriora pectora inserendae, cum essent
 dicendi maiestate, & orandi praestantia clarissimi,
 suis quoque peveruditis scriptis maximam sermo-
 nis elegantiam adiunxere? Etenim num quicquam
 est eorum oratione & phrasi purius, tersius, lepi-
 dius? Cui profecto rei non aliam ob causam, eos cu-
 ram impendisse nemo inficiabitur, qui eorum vo-
 lumina & lucubrationes perlegerit, nisi ut verbo-
 rum & sententiarum quadam ubertate & copia,
 veritatis illam, quam sibi homines persuadet, ama-

NVNCVPATORIA.

ruentiam condirent. Quandoquidem, teste Laetio sunt amara vitiosis & male viventibus præcepta iustitiæ. Quodque illis videtur in ea esse indecoræ & minus splendens suppellectilis, hoc miro quodam verborum lenocinio, ceu peregrinarum accessione gemarum intertexerent, illustrarentque. Nam & ipsa vitæ præcepta (ait Quintilianus) etiã si natura sunt honesta, plus tamen ad formandas mêtēs valent, quoties pulchritudinem rerum claritas orationis illuminat. Sed & literæ sine rerum scientia, steriles sunt & inanes: & scientia rerum quamvis ingens, si splendore careat literarum, abdita quodammodo et obscura videtur. Quid enim prodest multa & præclara scire, si neque loqui de his cum dignitate, neque mādare literis nisi ridiculè possis? Hac duo simul cōiuncta veteres illos, quorum memoriã veneramur, ad celebritatē nominis gloriãque, prouexere, Platonē, Democritū, Aristotelē, Theophrastū, Varronē, Ciceronē, & Senecã. In quibus omnibus discerni vix potest maiorne sciētia rerū, an peritiã fuerit literarū. Sed quorsum tā multa? Num ut in me meisque scriptis talia fore, aut inueniri posse & arbitrer, & confidā? Minimè gēniū. Sed ut ostendā (ut aliquid de me citra arrogātiã ingenuè fatear) pro ingenij mei tenuitate, non tā libetè quā necessariò, tot grauiū hominū exemplū in quærendo sermonis lepore & cultu, præter theologicū institutum: quos sanè satis peruidisse vel hac re cōstat, fieri non faci-

se posse, ut quicquam tenacius inhaereat mortalium
 animis, nisi id, quicquid est, istiusmodi sit, ut aures
 hominum blandiori quodam sono permulceat, & ad
 se alliciat. At quanto minus hac corruptissima tem-
 porum aetate, in qua ferè nihil verum putat quisque,
 nisi quod auditu suaue: nihil credibile, praeter quam
 quod in decretis eorum est! Vtpote qui rem non tam ve-
 ritatis cognitione, quam sermonis politura, cultu, et
 magnificentia metiantur: nullam utique, aut quam
 minimam ingenij gratiam sperantes circa res, etiam
 si necessarias, procul tamen ab ostentatione positas.
 Nam assueti (ut verbis Lactantij utar) dulcibus
 & politis siue orationibus, siue carminibus diuina-
 rum literarum, simplicem communemque sermonem pro
 sordido aspernantur. Id enim querunt, quod sensum
 demulceat. Persuadet autem quicquid suaue est, &
 animo penitus dum delectat insidet. Eo fit, ut sapien-
 tia & veritas idoneis praeconeis indigeant. Nam
 haec in primis causa est, cur apud sapientes, & do-
 ctos, & principes huius seculi scriptura sancta fi-
 de careat, quod prophetae, qui communi ac simplici
 sermone, ut ad populum, sunt locuti, contemnuntur.
 Quid ergo agerem ad huius tam letalis morbi dis-
 cutiendam nauseam, qua hac tempestate plerique
 omnes laborant, nisi ut hac re, ceu dulci quopiam
 pharmaco, eam tollerem, aut saltim leuarem? Itaque
 cum pro mea virili in id incumbere mihi persuasis-
 sem, nepe ut tam aduersa valetudine presso homini

N V N C V P A T O R I A .

si possem cãdidè mederer, operæ precium etiã fore censui, ut quod illi videtur amarũ catapotũ, blanda quãdã sermonis suauitate, cœn dulcore quopiam circũlinirẽ. illud interim sanctorũ prophetarũ, veteris iuxta ac noui Testamenti, illustrium denique Ecclesiæ catholicæ doctõrũ plausibilibus artẽperãs paradigmãtib; & sententijs. Quò vel tandẽ posset ille haurire citra horrore & fastidium, quæ sibi videtur amara remedia: dum alliciẽs prima dulcedo, acerbitatẽ saporis asperi, sub obtentu suauitatis occultaret: tum demũ us degustatis, à vino malitiæ resiliuret, quo potus ac totus madens, in lacu miseriæ & cœno facis, hoc est, flagitiorũ omnium, perinde atque sus quædã in volutabro luti, volutatur. Sicque postremò velut è medijs tetræ mortis faucibus exutus, fœcidòque vitiorum putore reiecto, ad vitæ prioris nitorem exurgeret.

Tum deinde ego, qui, ex quo te primũ cõueni, Senator amplissimè, aliquo mearum lucubrationum (quãuis pro tua amplitudine nimis exilium) monimẽto te donare instituerã, quò hinc tui memoriã ab hominũ obliuione atq; silẽtio pro meo captu vindicare, hoc qualecũque est cum absoluissem, quã potuit à me fieri maximè operã dedi, ut non nisi tuo honorificetissimo conspectui appositum, tuæque dignitati accõmodum efferrì in auras, & in manus hominũ venire permitterẽ. Idque vel hac vna potissimũ ratione, quòd me nõ fugiat plerosque huius

tempestatis homines, tã in obtrectatione & syco-
phantiã pronos, vt plerũque non autores solum ope-
rũ, quæ in lucẽ prodeunt, sed eos quoque, quibus no-
minatim dicata sunt, improbent, & cauilletur, ni-
si omni barbarie deterfa, illa variis rhetorũ schema-
tis & coloribus, qui alere facundiã, vires eloquẽtiæ
augere possint, & aspergatur & lasciuiant. Proin-
de tuũ fuerit, vir eruditissime, pro illa tibi ingenita
iũ admirabili humanitate, tũ beneuolentiã, tũ prudẽ-
tia, reliquisq; tuis ingenuis virtutibus, in quarũ gra-
tiã ad hoc opus tibi dicãdũ sum impulsus, eo animo
illud suscipere, quo cetera, quæ ad pietatẽ cõducunt
Christianã, æqui boniq; cõsulere, amplecti, fouere,
& prouehere assoles. Hoc nempe quantulũcũq; est
ex nostra chartacea suppellectile depromptum, tibi
do, atque consecro, tuũque esse percipio, vt si quid
fortẽ portendat boni ominis, hoc est, si quid frugis
ad huius tẽporis mortaliũ emendandã atque corri-
gendã vitã in melius, quæ vitiorũ labe vndeũque
scatet, decerpi aut accedere possit ex nostro labore
& industria, hanc gratiam tibi debeat lector.

Cognoscer autẽ ille in hoc opere, quo in statu nũc
res versetur Christiana: quãta temporum calami-
tate laboremus, & quamobrẽ: quĩ fit denique, vt
tot tantisque rerum dispendiis quotidie vexemur.
Perpendet verò id quatuor de causis fieri, quibus
vriusque hoc opusculum partitũ est. Ad hoc sanẽ ita
prosequẽdum, Marci Tullij Ciceronis, viri summo

N V N C V P A T O R I A .

ingenio, & scientiæ copia, inter ingenuos scriptores
 haud dubiè primatū tenentis, emulatione inuita-
 tus: qui libellum, quem de Senectute inscripsit, qua-
 tuor causis cōplexus, eisdem aperit, plerisque grauē
 ac molestantem senectutem falso videri. Ego vicissim
 totidem causis patefacio, plerosque immeritò de his
 cōqueri, quas hoc tēpore perpetimur, rerū calamita-
 tibus & miseris. Quinimo Deū iure optimo ob fla-
 gitia & scelera hoc seculo vigētia in iram concita-
 tū, de nobis etiā meritò supplicia exigere. Quippe qui
 grauisissimis quibuslibet criminibus, quæ maxime o-
 dit ille, sumus obnoxij, nec eorū tamen nos vlla ra-
 tione pœniteat, quod multò vehemētius ipsius in nos
 (vt ita dicā) mouet stomachum, irā exuscitat, alit,
 & inflāmat. Vnde & propediem extremum orbis
 excidium & ruinam affuturā, ob hæc eadē scele-
 ra, quæ, velut signa quædam id ipsum eidentissi-
 mē testantia, iam vbique locum habent, præfagio.

Sed hic forsā aderūt nasuti quidā, ac male feria-
 ti homines, tristes, & imperiti, alieno deniq; malo
 vel semper pasti, vel assidue crescentes, qui canina
 (vt verbo Appij vtar) nobilitati faciūdia oblatrēt,
 ac meæ, nō meæ tamē solius, sed cuiusq; suū archety-
 pū Christū referētis, libertati declamādi in cōmune
 crimē ostrepāt, meq; asserāt verbis nimium aculeatus,
 nimiumq; Satyricus quorūdā obrdines hominū inces-
 sere. Quibus hoc sit à me respōsū, nepe qui cōmunes
 hominū corruptorū mores ita taxo, vt neminē tamē

prorsus perstringam nominatim, non videri debe-
 re ea ratione aliquem mordicus insectari. Quin po-
 tius vniquolibet nomine Christiano insignitū doce-
 re & monere. Alioqui ipsum obiurgens Hieroni-
 mū necesse est, sapius inculcātē, vbi generalis est de
 vitio disputatio, ibi nulli fieri quantūlibet delicate
 auri personae iniuriā. Sciuerit itaq; quisquis hac in
 re cōtra me scriptorē deblaterare, indēq; adeo se læ-
 sum mecū expostulare voluerit, se hinc suā prodere
 conscientiam, suūque hucus attractum profiteri.
 Praesertim cū id tanta fiat moderatione ac tēperā-
 tia, vt ne possit quisquam lædi, praeter quā qui se-
 metipsum studio læserit: vt qui declarārit hoc ad se
 proprie pertinere, quod ita dictū est de omnibus, vt
 de nemine sit dictū, nisi si quis volens sibi vēdicet.
 Nimirū cū ea sim tantū traditurus obiurgatu-
 rūsque, quae quotidiana intelligentia, & communi
 peruulgatōque vsu praesentis seculi hominū cōpre-
 hēduntur. In citandis verò authorum sententiis, ple-
 raq; meo stilo elicui, nōnulla verò ita vt apud ipsos
 erant admiscui, quò facilius (vt verbis vtar Isido-
 ri) lectio de singulis fidei authoritatē teneret. Si qua
 tamen ex his displicuerint, erroribus meis paratione
 venia erit: quia nō sunt adferēda ad culpae meae ti-
 tulū, de quibus testificatio adhibetur authorū. Bene
 Vale, Senator ornatissime, & me, tui porro studio-
 sissimū, atque obseruantissimum ama. Lutetiae Pa-
 risiorū, calendis Octobris, anno Christi nati, 1559.